

Repere Cronologice

7000/6500 - 4500/4000

În marginea de vest a localitatii (Gaunoaia) este mentionata o asezare preistorica, neolitica.

2000/1900 - 1200/1150 î. Hr. Epoca bronzului

Fara o precizare topografica exacta, s-au descoperit în aria localitatii Nades un cutit curb din ardezie calcaroasa din perioada timpurie a bronzului.

850/800 - 350/300 î. Hr. - Hallstatt

Din aceasta perioada s-au descoperit:

- o cana din lut ars, lucrata cu mâna, geto-dacica, din faza clasica a culturii (aflata în colectia Muzeului. Brukental).
- o râsnita dacica sau romana (aflata în Muzeul Jud. Mures).
- Secolul IV d.Hr.
- doua monede romane constantiniene; - una folius, URBSROMA fragmentara, anii 330-335, Thessalonica (aflata în colectia regretatului V. Lazar).

20 octombrie 1301 Prima atestare documentara a localitatii Nades

Capitulul din Alba Iulia emite un act care adevereste ca voievodul Transilvaniei Ladislau Kan a donat comitelui Nicolae satele Bun si jumatate din satul Uilac, în schimb pentru satele Ceauny, Daia Hagmas si Kùrtolastelek. În acest document se aminteste despre "TERRA NADAS", adica pamântul Nadesului, aratându-se ca locul numit MEZNEST PATAKA, desparte pamântul Bun (Boiu) de pamântul Nadesului.

28 martie 1309

Papa Clement al V-lea împuterniceste pe episcopul de Oradea sa aplaneze conflictul care s-a ivit între episcopul Transilvaniei si arhidiaconul Târnavei Mari, pe de o parte si preotul Ulrichus al bisericii din Nades, pe de alta parte. Cauza conflictului s-a datorat abuzurilor arhidiaconului de Târnavă Mare, care si-a însusit dijmele bisericii "Sfântul Martin" din Nades. Documentul evidentiaza stabila organizare a populatiei sasesti de aici, venita pe aceste meleaguri la sfârșitul secolului al XIII-lea sau începutul secolului urmator în baza dreptului de colonizare (jure tehtonico).

19 mai 1343

La Dieta din Turda, numitul Jakob fiul lui Dezsö si nepot al lui Kemeny, declara ca satele Nades, Boiu, Hetiur si altele, sunt în stapânirea sa, fiind dobândite prin succesiune. Nicolae, voievodul Transilvaniei întareste aceasta stapânire.

1446

Schimbarea frecventa a stapânilor de domenii (mosii) prin vânzari, uzurpari, donatii, caracteristica evului mediu timpuriu face ca Mihai de Nades, prin testament sa doneze satul Nades si alte sate din jur Capelei si spitalului "Sfântului Spirit" din Oradea. Din cauza distantei considerabile dintre spitalul din Oradea si Nades, acesta nu a reusit sa se afirme ca proprietar.

1448

In acest an Nadesul intra în posesia lui Iancu de Hunedoara.

1475

Constructia bisericii catolice a sasilor peste cea existenta, primul etaj al turnului clopotnita dateaza din aceasta perioada precum si frumosul portal în stil romanic de la intrarea în biserică, partea cea mai veche a edificiului.

Secolul al XVI-lea

Se continua fortificarea bisericii sasilor, realizându-se zidul fortificat de incinta si 4 bastioane din care s-au mai pastrat doua.

În turn se afla un clopot, pe care este gravat anul 1470 (în cifre romane) si inscriptia "helf got Maria berot", considerata ca prima inscriptie cunoscuta pe un clopot în limba germana (si nu latina), din Transilvania.

1593

Prin donatie regala Nadesul intra în posesia lui Gereb Ladislau, episcopul Transilvaniei.

1630

Privilegiul acordat satului Nades de catre principesa Transilvaniei, Ecaterina de Brandenburg prin care se întareste dreptul de folosinta comuna a padurilor, pasunilor si helesteelor, etc.

10 aprilie 1639

Principele Gheorghe Rakoczi I, confirma pentru Nades dreptul locuitorilor de a scinda o parte din sesie (pământ lucrat de iobag) pentru fiicele care se marita în sat.

1650

Prima atestare documentara a existentei unui învățământ organizat la nivelul localitatii. Documentul din acest an certifica faptul ca un nobil a arestat o vaduva din sat pe motiv ca si-a trimis copilul la scoala si nu la munca. Starea de fapt este relatata principelui Rakoczi II de catre episcopul luteran (evanghelic).

1720

Conscriptia realizata în acel an mentioneaza pentru Nades o populatie de 154 familii, respectiv 612 suflete. În localitate functionau doua mori ce aduceau un venit de 34 florini unguresti. Suprafata ocupata cu vii era de aproximativ 69 jugare, respectiv 40,7 ha.

1753

Începe lupta comuna a celor "treisprezece sate" dintre Târnave împotriva "domnilor de pământ" pentru redobândirea drepturilor pierdute. În aceasta actiune Nadesul a avut un loc central si a constat din un sir lung de procese cu nobilimea, memorii adresate curtii vieneze si guvernului Transilvaniei, delegatii ce au luat drumul Vienei, etc.

1755, august 27

Prima atestare documentara a functionarii învățământului confesional în limba româna.

1765

Nemulțumirile create de abuzurile nobilimii se transforma într-o adevarata revolta. Satul este ocupat timp de doua luni de armata, sunt arestati 7 localnici.

1771

Se termina constructia casei parohiale evanghelice, constructia influentând arhitectura localitatii.

1784

Nemulțumirile locuitorilor din Nades, în condițiile răscoalei conduse de Horia Closca și Crisan se radicalizează, se face colecta de 14 craitori de familie pentru cumpărarea de arme. Comisia trimisă aici de Tabla Continua a Comitatului Târnava, procedea la arestarea a 3 cetățeni, instigatori la revoltă.

1785

Delegatia celor "treisprezece sate" avându-l în frunte pe preotul din Nades Mathias Hoch prezenta a 1 doilea memoriu Împăratului Iosif al II-lea. Rezoluția înmănată personal de împărat delegatiei, la 13 mai i-a dezamăgit pe petiționari.

1787

Recensământul din anii 1784-1785 evidențiază pentru Nades existența a 328 familii, respectiv 1206 suflete

1795

Relațiile dintre locuitorii Nadesului și "domnii de pământ" sunt din ce în ce mai încordate luând forma unei adevărate revolte. satul este ocupat timp de 3 luni de unități armate. Treisprezece membri ai Consiliului Batrânilor sunt arestați și duși în lanțuri la închisoarea comitatului unde au stat închiși între 10 și 17 săptămâni.

1805

În urma memoriilor trimise Guvernului Transilvaniei, mai multe luni activează în Nades o comisie de anchetă. În Nades erau atunci 9 libertini, 133 iobagi vechi, 68 iobagi noi și 8 familii de țigani. Prin până notarului de atunci acestia adresează o plângere comisiei. Cele 8 familii erau: Costa Iancu (fierar), Costa Todor (fierar), Costa Craciun, Costa Ciuca, Costa Ghiurca, Costa Dutzi (ca voievod tot timpul) și Lakatos Putzi.

1820

Conscriptia din acel an evidențiază accentuarea procesului de aservire a libertinilor, de rapire a pământurilor țăranilor, de creșterea abuzurilor nobilimii. 40 "domnii de pământ" aveau în subordine 277 iobagi, 14 jeleri iar 7 erau oameni liberi.

1830

Ca urmare a abuzurilor comise de nobilul Vass Karol, locuitorii din Nades prezintă guvernului prin Georg Binder și Andreas Manchen o nouă plângere.

1833

este construit un nou local de școală pentru învățământul confesional evanghelic (demolat în 1954) - două săli de clasă.

1839

Prin stradanii preotului Vasile Popoviciu se construiește o sală de clasă (chilie) lângă biserică din lemn ortodoxă pentru copii românilor.

1848-1849

Un raport al pretorului plasii Nades, din 23 aprilie 1848 adresată comitelui suprem al Comitatului Târnava, redă starea explozivă revoluționară din sat. Dorința de scăpa de iobăgie era atât de puternică încât locuitorii săși s-au strâns în jurul casei parohiale cerând citirea declarației de slobozenie, în caz contrar îl alungă din sat pe preot.

Documentele vremii confirmă prezenta în sat cancelaristului Alexandru Papiu Ilarian care-i

îndeamna pe români să participe la Adunarea de la Blaj din 15 mai 1848.

Activitatea lui Stephan Ludwig Roth se leaga și de Nades deoarece cetele de lancieri sași și români au statonat săptămâni bune în Nades, unde ilustrul carturar i-a organizat.

1850

Cu ocazia recensământului din anul 1850, în Nades trăiau 1301 locuitori din care 845 germani (sași), 287 români și 85 maghiari.

1851-1853

Construcția bisericii evanghelice în forma actuală, mester Georg Feigle din Sighisoara.

1880

La recensământul din anul 1880, din totalul de 1246 suflete existente la acea dată, 749 erau sași, 263 români și 124 maghiari. Gruparea populației după religie era următoarea: 775 luterani, 323 ortodoksi, 60 reformati, 43 romano-catolici, 25 unitarieni, 18 greco-catolici și 2 izraeliti.

1895

Statistica gospodăriilor agricole din 1895 evidențiază fenomenul de stratificare socială a locuitorilor Nadesului, dar și evidente progrese în activitatea agricolă. Din totalul de 5956 jugare (aprox. 3514 ha) cât reprezenta hotarul Nadesului, la 507 gospodării existente reveneau: 1789 jugare arabil, 1434 jugare fâneată, 660 jugare pasune, 1580 jugare pădure, 95 jugare grădini, 169 jugare teren neproductiv și 229 jugare de vie (aprox. 135 ha).

Statistica din 1895 mai menționează că în Nades existau 832 bovine, 118 cai, 781 porci, 405 oi, 100 capre, 148 stupi.

1900

Recensământul populației din anul 1900 evidențiază pentru Nades o populație de 1514 suflete din care 759 bărbați și 755 femei. Gruparea populației pe vârste: sub 6 ani 278; 6-12 ani 328; 12-14 ani 98; 20-39 ani 367; 40-59 ani 293; peste 60 ani 150.

Structura pe naționalități era următoarea: 887 germani, 449 români, 178 maghiari.

Pe religii: luterani 893, ortodoksi 438, romano-catolici 91, reformati 52, unitarieni 15, greco-catolici 13 și izraeliti 12.

1913

În acest an este construit noul local al școlii românești (pe locul actualului cămin cultural), prin grija credincioșilor ortodoksi și al unei donații de 100 de florini din partea lui Vasile Stroescu din Basarabia.

1914-1918

Pe fronturile primei conflagrații mondiale au participat zece de fii ai satului Nades, în special tineri, mulți nu și-au mai revăzut niciodată părinții, copii și plaiul natal.

noiembrie 1918 - Constituirea Consiliului Național Român și Garzii Naționale Române la nivel de Nades.

1 Decembrie 1918 - Participarea unui grup masiv de români nadaseni la marele eveniment prilejuit de Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, care a consfințit unirea Transilvaniei cu România.

1921

Reforma Agrara

Fondul de împrăștiere - 296 jugare. Au fost împrăștiate 97 de familii.

1930

Primul recensământ realizat în România Mare. Din numărul total de 1546 suflete existente atunci în Nades, 732 erau bărbați și 814 femei. Structura pe naționalități : 938 germani, 392 români, 152 maghiari, 64 altele.

1930-1932

Construirea noului local al școlii confesionale evanghelice, cu 4 săli de clasă și locuința pentru director.

1935-1936

Construirea noului local de școală pentru școala de stat română din localitate, cu 4 săli de clasă.

1941-1945 Al doilea război mondial

Multi bărbați încorporați participă la acțiunile militare pe frontul de est și apoi de vest. Jertfele sunt numeroase. În condițiile ocupației sovietice au loc deportări masive ale populației germane apte de muncă în lagărele din Uniunea Sovietică. Multi nu se vor mai întoarce niciodată.

1945

În baza legii de reformă agrară nr. 197/1945 s-a expropriat de la populația germană 1411,16 ha teren agricol. Din această suprafață au fost împrăștiate 197 familii cu o suprafață totală de 699,11 ha. A mai fost creată o rezervă de stat (care va deveni IAS) după cum urmează:

- 262,69 ha arabil
- 102,89 ha fâneată
- 17,89 ha pășuni
- 92,49 ha vie
- 46,44 ha neproductiv
- 3 ha pepiniere silvice

524,63 ha Total

Restul de teren a făcut obiectul comasărilor, schimburilor și alte utilități comunale.

1948

Naționalizarea, Legea cotelor obligatorii, pun bazele distrugerii tarâniei mijlocii și a micilor întreprinzători, distrugerea proprietății.

1949

Înființarea întovășirii agricole.

1951-1953

Înființarea C.A.P.-ului marchează practic distrugerea vocației agricole a locuitorilor din Nades.

1956

Racordarea Nadesului la rețeaua de gaze naturale.

1964

Electrificarea localitatii.

15 martie 1966

Recensământul populației consemnează pentru Nades 1435 locuitori.

Structura națională

- 690 germani
- 598 român
- 140 maghiari
- 7 țigani

1990, 1992, 1996, 2000

- Urmare a unor alegeri libere și democratice se pun bazele noilor structuri ale administrației publice locale.

- Revenirea la o viață social-politică normală.

17-18 august 1996

Prima întâlnire a fiilor satului Nades.

5-6 august 2000

A doua întâlnire a fiilor satului.

5-6-august 2006

A treia întâlnire a fiilor satului.